

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

תוכן

- א. אורחא דמילתא כמה אמר רב חדש כאן וחדש בבית1
- ב. אנחה שוברת ... גופו של אדם.....2
- ג. הטיילין בכל יום מאי טיילין ... דאכיל מדידיה ושתי מדידיה וגני בטולא דאפדניה ולא חליף פריסתקא דמלכא אבביה.....2
- ד. והפועלים שמים בשבת ... בעושין מלאכה בעירן ... אבל בעושין מלאכה בעיר אחרת אחת בשבת.....6
- ה. אכולהו ... אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו.....7
- ו. רוצה אשה בקב ותיפלות מעשרה קבין ופרישות ... התלמידים יוצאין לת"ב וג' שנים שלא ברשות.....8
- ז. עונה של תלמידי חכמים ... מע"ש לע"ש אשר פרו יתן בעתו.....9

דף סב.

א. אורחא דמילתא כמה אמר רב חדש כאן וחדש בבית

אין האיש¹ רשאי לצאת לסחורה או לצורך דבר אחר לדרך רחוקה בענין שמתבטל מעונתו המוטלת עליו, אלא ברשות אשתו, ואפילו אם תתן לו רשות אין ראוי לו² להתאחר אלא חודש בחוץ³, וחודש בביתו⁴, כי אף על פי שנותנת לו רשות ע"י פיוס או ע"י שמתביישת למונעו, היא מצטערת בלבה, לפיכך לא נתנו לו ז"ל יותר מחדש. ואסמכו אקרא (בדברי הימים א כז פסוק א) לְכָל דְּבַר הַמִּחְלָקוֹת הַבָּאָה וְהִי־צֵאת חֹדֶשׁ בְּחֹדֶשׁ לְכָל חֹדֶשׁ

¹ שו"ע ונו"כ עו ה

² כל' אעפ"י שברשותה כמה דבעי יכול להתעכב דהאשה יכולה למחול על עונתה מכל מקום אורח' דמלת' שאין לו להתאחר אעפ"י שנותנת רשות לבה מצטערין ח"מ שם ו.

³ השיעור שלשים יום נראה דלא פלוג בזה בין אם אין יותר משלשים יום מעונה לעונה בין אם על ידי מה שאינה טהורה יש עיכובים הרבה ימים קודם לכתו ויודע שלפי סגנון ווסתה שיהי' על ידי זה הרבה עיכובים אחר בואו כיון שסתם אמרו חז"ל השיעור שלשים יום. ומכל מקום צלע"ע בזה שאולי מנכין ימי טומאה מהשלשים יום או על כל פנים פעם אחת מנכין כווסת בינוני שיש תמיד בשלשים יום ימי טומאה ואם יש יותר אין מנכין. וכן הסברא נותנת שפעם אחת מנכין ומכל מקום גם במעוברת ודכוותה השיעור שלשים יום וצלע"ע. עזר מקודש שם.

⁴ אבל אם לא קיים פו"ר אסור להתאחר אלא חייב לקיים עונתו. ב"ש ז

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

השנה וגו', אבל מי שתורתו אומנתו יכול לילך ללמוד הן ברשות אשתו הן בלא רשות לב' או לג' שנים, כדלהלן.

אם בלא פיוס נתנה לו רשות, מוכח שאינו אלא רעונה, ומותר להתאחר יותר מחודש⁵.

ב. אנחה שוברת ... גופו של אדם

יסורים⁶ המצערין את האדם כשהם קשים לא עלינו, גם המה מקרבים את מיתתו של האדם, שהרי אמרו חז"ל אפילו אנחה הא שוברת חצי גופו של אדם, לפיכך מותר לרופא לתת תכשירים כדי להשקיט את היסורים גם זה בכלל ריפוי יחשב, הגם שאינו מרפא את עצם מחלתו שזהו ג"כ בכלל נתינת הרשות שנתנה התורה לרופא לרפאות.

ואפילו חולה הנוטה למת ויש חשש שתכשירים אלו יקרבו מיתתו, מותר לרופא לתת לו מזה כל שלא בא זה ח"ו במטרה ובכוונה תחילה כדי לקרב מיתתו, אלא זה בא לשם מטרה וכוונה כדי להקל מעליו נטל יסוריו הקשים ל"ע, והרופא כל בשר ישלח רפו"ש לחולי עמנו ויסיר מאתנו כל חולי ונעבדהו בבריות גופא ובנהורא מעליא.

ג. הטיילין בכל יום מאי טיילין ... דאכיל מדידיה ושתי מדידיה וגני בטולא דאפדניה ולא חליף פריסתקא דמלכא אבניה

⁵ תוס' שם אף על גב שתו' ושאר פוסקים מתרצים קושיות תוספות בע"א נראה דאין חולקים ע"ז מהיכא תיתי לומר דהיא מצמער' בלבה מאחר דנתנה לו רשות בלי פיוס

⁶ שו"ת ציץ אליעזר חלק יג סימן פז

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

כשנושא אדם אשה מתחייב לה מדאורייתא בשלושה דברים אלו –
מזונותיה⁷, וכסותה⁸, ועונתה, ואפילו לא נכתבו בכתובה או שלא נכתבה

⁷ וכן בתרגום שם פי' שארה זה מזונות וחיובו מן התורה וכן פירש"י עה"ת שם וכן הוא בשו"ת הרשב"א המובא בב"י שם סי' עז שאינם מתנאי כתובה אלא מזונותיה מן התורה וכן בחידושי לכתובות ע"ב ד"ה כשהדירה ומה שאיתא בגמ' שיכולה אשה לומר איני ניוזנת ואיני עושה הוא משום דרבנן הפקיעו מזונותיה אא"כ תתן מעשה ידיה לבעלה ומכת הפקר בי"ד הפקר וכן עיין שטמ"ק שם ע"ב שהביא דברי הרשב"א ועיי"ש בשם תר"י דמה דאיתא בגמ' תקנו מזונות תחת מעשה ידיה לאו דווקא דודאי מזוני עיקר שהם מן התורה ועיין בחיים ושלום ח"א סי' מא ובב"ח חו"מ סי' צז אות מא ודרישה כאן אות א וכן בחו"מ שם ס"ק מא שכתבו דאנן קי"ל דמזונות האשה הם דאורייתא

⁸ כ"כ רש"י על החומש שם וכן משמע בתרגום שם וכ"כ הרמב"פ פי"ב ה"ב מאישות וען החינוך מצוה מו וכ"כ ביש"ש פ"ד שכתובות סי' טו שגם לתנאים דפליגי וסברי דמזונות דרבנן כסותה כמשמעו וחייב מדאורייתא וכן הוא בסמ"ג עשין מח וכן עיין בתוי"ט פ"ד מ"ד דכתובות

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

כתובה כלל⁹. וי"א שמוזנות¹⁰ האשה וכסותה מדרבנן, אולם עונתה מצוה¹¹ דאורייתא¹² היא¹³.

ועובר עליה וגרע לאשתו אחת משלש אלה מרצונו על צד שיכוין להכאיבה עבר על לאו, והוא כעובר על אזהרת מלך, אבל אין לוקין על לאו זה, לפי שאין בו מעשה¹⁴.

⁹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז סי' סט סעי' א חלקת מחוקק ס"ק א

¹⁰ כן הוא בחי' הרמב"ן כתובות ע"ב ד"ה כשהדירה וכן בחי' גיטין לה ע"א ד"ה אמר לה וכן הוא בפירושו על התורה כאן דמאן דאמר דמוזנות דאורייתא הוא דעת יחיד ולהלכה הם דרבנן וכן בר"ן כתובות מז ע"א הביא כך בשמו וכן בחי' הריטב"א שם מח ע"א בד"ה ור"א בן יעקב ועיין בתוס' כתובות ע"ב בד"ה שנישאו ומשמע מדבריהם שמוזנות מדרבנן וכן כתב ביביע אומר ח"ג סי' יז אות י בדעת התוס' וכן דעת הרא"ש פ"ג דכתובות סי' ו וכן דעת התשב"ץ ח"ג סי' שא וכן משמע מחי' הרא"ה כתובות מז ע"א וכן ביש"ש כתובות פ"ד אות מז ועיין בשו"ת מהרש"ם ח"ג סוסי' שנג שכתב שדעת רוב הפוסקים שמוזנות דרבנן וכן כתב בהפלאה כתובות מז ע"ב ד"ה שם דקיי"ל דמוזנות דרבנן ועיין ביביע אומר שם סי' יד שהביא מספר התרומות שער א ח"א אות ד שהביא תשובת הרי"ף דדעתו דמוזנות דרבנן וכתב שכיון שדעת שני עמודי הוראה הרי"ף והרא"ש שמוזנות דרבנן א"כ כך ראוי להכריע אע"ג שאין כן דעת הרמב"ן

¹¹ ולא תקנו ברכה על מצוה זו, מפני שמצוה זו תלויה ברצון אחרים היא אשתו של אדם, ושמה כשיבא לשכב תשמש מתחתיו ולא תרצה להבעל ונמצאת ברכתו לבטלה. ועוד נ"ל בס"ד טעם כי בשעת תשמיש משמש ערום, עוד קרוב לזה דאם בא על אשתו ולא הזריע לא קיים מצות עונה ואם יברך קודם תשמיש ישהה מצד טבעו ולא יזריע עד אחר ד' וחמש דקים, ונמצא שהיה גדולה איכא בין ברכה לבין המצוה שהיא ההזרעה ולכך לא תקנו ברכה בזה ועוד נ"ל, כיון דאם מחלה לו העונה אין כאן מצוה לכך לא תקנו לזה ברכה. ועוד נ"ל בס"ד, דכאן אין חיוב העונה ברור ושוה אצל כל אדם, דארו"ל כמה שיעורין בזה, וכל אלו אם יעשו ביאה יותר מכדי חיובן אין באותה ביאה חיוב מן הדין ואין ראוי לברך עליה, ובלי ספק הכל עושין יותר מכדי חיובן, ונמצא אלו פעם מברכים ופעם לא יברכו והוי כחובא ואטלולא, וא"א לעמוד על זה בדבר השוה בכל הזמנים ובכל אדם, לכך לא תקנו ברכה (שו"ת רב פעלים ח"ג אורח סי' י)

¹² כן משמע מחי' הרמב"ן עה"ת שם פס' ט וז"ל "והנה שארה קרוב בשרה וכסותה כסות מטתה, כמו שנאמר (להלן בב כו) כי היא כסותו לבדה במה ישכב ועונתה הוא עונה שיבא אליה לעת דודים: ואם יהיה פירוש שאר כמו בשר כדברי המפרשים (רש"י והרד"ק בתהלים עח כז והרד"ק כאן), ונאמר כי אל כל שאר בשרו (ויקרא יח ו) כמו בשר בשרו, כענין שנאמר (בראשית לו כז) כי אחינו בשרנו הוא, ג"כ נפרש שארה לא יגרע, שלא ימנע ממנו בשרה, כלומר הבשר הראוי לה, והוא בשר הבעל אשר הוא עמה לבשר אחד וענין הכתוב, שאם יקח אחרת, קרוב בשרה של זו וכסות מטתה ועת דודיה לא יגרע ממנה, כי כן משפט הבנות והטעם, שלא תהיה האחרת יושבת לו על מטה כבודה והיו שם לבשר אחד, וזו עמו כפילגש ישכב עמה בדרך מקרה ועל הארץ כבא אל אשה זונה, ולכן מנעו הכתוב מזה וכך אמרו חכמים (כתובות מח) שארה זו קרוב בשר, שלא ינהג בה כמנהג פרסיים שמשמשין מטותיהן בלבושיהן וזה פירוש נכון, כי דרך הכתוב בכל מקום להזכיר המשכב בלשון נקי ובקצור, ולכן אמר באלו ברמז שארה כסותה ועונתה, על שלשת הענינים אשר לאדם עם אשתו בחבורן ויבא זה כהוגן על דין ההלכה, ויהיו המוזנות ומלבושי האשה תקנה מדבריהם" וא"כ אינו ענין מלבושיה אלא הכל הוא חלק מחיוב עונה וכן משמע דעת הר"ן כתובות מז ע"א ד"ה ובגמ'

¹³ כן משמע דעת רוב הראשונים אמנם עיין בווי העמודים על היראים סי' קצו דכתב דדעת היראים דעונה דרבנן וכן עיין בדינא דחיי על הסמ"ג בלאוין פא (דף פט מור ג) כתב באופן אחד שדעת הסמ"ג שעונה דרבנן ולפי"ז משמעות הכתוב צ"ל כמש"כ באבן עזרא בפ"י הראשון וברשב"ם עה"ת שם "ועונתה בית דירה לפי הפשט לימעון כי המ"מ של מעון כמו מ"ם של מקום ושל מלון שאינו עיקר הרי מוזן וכמות וטעון" וכן הוא בחזקוני שם

¹⁴ חינוך מצוה מז

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

חיוב עונה¹⁵ האמורה בתורה¹⁶ אינה שוה לכל אדם אלא כל איש ואיש לפי כחו וכפי מלאכתו¹⁷, ושיערו חז"ל לכל אחד כפי מלאכתו ואמרו, הטיילים והם אנשים הבטלים שאין להם מלאכה, והם בריאים ומעוננים שאין להם מלאכה המכשלת כחם, אלא אוכלין ושותין ויושבין בבתיהן¹⁸, ואפילו הם בני תורה¹⁹, עונתן בכל לילה²⁰.

מי שהוא²¹ עוסק באיזה עשיה, גם שתהא קלה כמות שהיא בתכלית, הרי זה מוציא מגדר טיילים, ואין צריך לומר מלאכת הכתיבה שהוא בכלל מלאכה גמורה,

וכן החולכים להמציא פרנסה או הרווחה נחשב גם כן לכלל עשיה ומלאכה, וגם שיחה לצורך משא ומתן שנגמר המשא ומתן על ידי זה, הרי זה גם כן מלאכה להוציאו מגדר טיילים.

וכל זה כשאינו ת"ח²² אבל ת"ח²³ אף שאין מוטל עליו שום מלאכה והוא בריא ואינו נותן מס פעם אחת בשבת²⁴, מפני שתורתו אומנתו ומתשת כחו.

¹⁵ שו"ע ונו"כ אבהע"ז עו א ואו"ח רמ א

¹⁶ ואף על גב דהעראה הוי כביאה לכל דבר. למצות קיום עונה לא מקרי ביאה הרדב"ז ח"ד סימן קי"ח. ועיין עזר מקודש מה שהסתפק ובה וכתב "בחיוב עונה אולי יוצא ידי חובתו גם בהעראה נשיקה. ובשלא כדרכה נראה שאינו יוצא ידי חובתו כיון דכתיב אם תענה כו' והיינו ביטול עונה כמו שאמרו חז"ל. וכתוב ויעניה. ואמרו חז"ל בשלא כדרכה ואולי שם מצד שלא נתרצית מה שאין כן כשמרוצה כיון שבגלוי עריות יש חיוב בשלא כדרכה יוצא ידי חובת עונה. גם אם לא מחלה לו להדיא על ידי שלא כדרכה חיוב העונה וצלע"ע".

¹⁷ ועיי"ש באג"מ סי' כח שודאי אין חילוקי הזמנים גבי עונה משום מחילה כלל דהא הוא צערא דגופה שלא ניתן למחילה כדפירש"י בב"מ דף נ"א ובקידושין דף י"ט על הא דגם לר' יהודה תנאו בטל, וליכא למימר דאדעתא דהכי ניסת, דאין לך אדעתא דהכי ניסת יותר מהתנה ע"מ שאין לך עלי עונה בשעה שמקדשה שאינו כלום ולא מסתבר לחלק בין מתנה שאין לך עונה כלל או לאין לך עלי עונה איזה זמן אלא יש לומר בפשיטות שחילוקי זמני העונה הם דהתורה לא שעבדה להאדם יותר מכפי כחו בבריאותו ומכפי זמנו שיש לו לתשמיש, וכדמצינו שגם במוזנות וכסות אף שודאי כל אחת רוצה לאכול כל מעדנים וללבוש בגדים יקרים וחשובים מ"מ איכא חלוק בין עני לעשיר, וכן ממש הוא בגמל וספן ות"ח וכדומה.

¹⁸ הטור מפרש אדם בטל שאין לו מלאכה והוא בריא ומעוננ ואין פורע מס ואינו הולך בדרך איש כזה אין עליו עול תורה שהוא אדם בטל ואינו מנדד שינה מעיניו וגם אין עליו עול מלכו' דלא חליף פירסתקא דמלכא אבביה והוא ברי ומעוננ היינו מפנקי דמערבא איש כזה שאינו בעל מלאכה יש לו כח לקיים עונה בכל לילה והרמב"ם לא כתב תנאי זה שאינו פורע מס שהוא מפרש לא חליף פירסתקא דמלכא שאינו צריך לילך בשליחו' ובאנגריא של מלך וע"כ כתב ויושבין בבתיהם. ח"מ שם א, ובש"ע רמ איתא במחבר "

¹⁹ מ"ב שם ד

²⁰ ועיין בעזר מקודש אם יש תשלומין במבטל המצוה.

²¹ עזר מקודש שם

²² ב"ש שם א

²³ [ועיין פמ"ג שמסתפק בזמניו אם נקרא ת"ח לזה ומ"מ מצד דכיון דלפי הדור הוא ת"ח והוא נשאה ע"ד כן לית חיוב עונה כ"א בליל שבת.

²⁴ שו"ע ונו"כ שם ב ואו"ח שם

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

בד"א, במי שגופו בריא ויכול לקיים העונה הקצובה לו, אבל מי שאינו בריא אינו חייב אלא לפי מה שאומדין אותו שיכול לקיים²⁵.

כל אדם חייב לפקוד את אשתו בליל טבילתה, ובשעה שהוא יוצא לדרך²⁶.

חייב לקיים מצות העונה גם כשהיא מעוברת או מניקה. ואף כשהיא עקרה וזקנה שאינה יכולה שוב להתעבר מ"מ שייך מצות ועריך גם אז לנהוג בקדושה כי כתבו המקובלים שגם אז נבראו נשמות קדושות עי"ז. ולא יבטל עונתה אלא מדעתה כשהיא מוחלת לו וכבר קיים מצות פרו ורבו²⁷, וכמו שהתבאר לעיל דף סא:.

אין²⁸ לשמש בליל א' של פסח וליל שבועות ושני ימים של ר"ה וליל שמיני עצרת אם לא בליל טבילה. וכ"ז אינו אלא לאדם שהוא מלא ביראה ולא יחטא ח"ו אבל אלו שיערם מתגבר עליהם והם חושבים שהוא כעין איסור תורה, ועי"ז באים ח"ו לידי כמה מכשולים מצוה לשמש אפילו בר"ה, ויטבול למחר. ומי שלא קיים פריה ורביה אין לו להחמיר בכל זה²⁹, דמצד הדין אין איסור אלא ביוה"כ ובט"ב ובימי אבלות שלו או שלה.

ד. והפועלים שתים בשבת ... בעושיין מלאכה בעירן ... אבל בעושיין מלאכה בעיר אחרת אחת בשבת

מי שיש³⁰ לו מלאכה כגון חייט או אורג או בנאי וכיוצא בו ועושה מלאכה בעירו, עונתו שני פעמים בשבת, ואם עושה מלאכה בעיר אחרת ובא ולן בכל לילה בביתו די לו בעונה אחת בשבת מפני טורח הדרך.

הפועלים שאין לנים בביתם ויוצאים שבעה ימים וביום השמיני שבים לביתם וכן לעולם משמונה ימים לשמונה ימים שבים פעם אחת לביתם³¹, והחמרים, פעם אחת בשבת³². והגמלים פעם אחת לשלשים יום. והספנים פעם אחת

²⁵ שו"ע רמ שם סעי' ג

²⁶ שם ד

²⁷ מ"ב שם א ובה"ל ד"ה אלא

²⁸ מ"ב שם ז מהמקובלים

²⁹ בה"ל שם ד"ה מליל

³⁰ שו"ע ונו"כ שם ב

³¹ ולהר"ן יש חילוק אחר היינו אם מנהגו לעשות בקביעות במקום אחר אז עונה שלו א' לז' ימים ואם אין מנהגו לעשות בקביעות אז עונה שלו א' לח' ימים, ויש לו רשות לשנות מנהגו אם היה רגיל לעשות מלאכתו בביתו והיה עונתו ב"פ בשבוע רשאי לעשות מלאכה חוץ לעיר ויהי' עונתו פ"א בשבוע. ב"ש שם ב

³² ויש לו רשות לשנות מנהגו אם היה רגיל לעשות מלאכתו בביתו והיה עונתו ב"פ בשבוע רשאי לעשות מלאכה חוץ לעיר ויהיה עונתו פ"א בשבוע. באה"ט שם ד

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

לששה חדשים³³. וטיננס חייבים למהר עסקיהם כדי להגיע מוקדם יותר אלא עוסקים והולכים כדרכם וכשחוזרים לבתיהם חייבים כפי שהשיעורים הנזכרים³⁴.

כתב במעיל צדקה שהיה מיעץ לסביביו, שיקיימו עונת פועלים שתים בשבת. וכן הביא בחכמ"א בשם צוואת ר"י מפראג והעיקר הכל לפי כח האדם³⁵.

ולכל השיעורים ראוי לקבוע עונתו בליל שבת משום עונג שבת³⁶.

מי שהפסיד עונתו י"א³⁷ שחייב בתשלומין על עונתו בפעם אחרת ויש מסתפקים³⁸ בכך.

דף סב:

ה. אכולהו ... אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו

³³ ועיין באגרות משה שם סי' כח שבזמן הזה אין שייך לומר על שספן שנסיעתו בהליכה וחזרה שבוע ועשרה ימים שיפטר אף שכשיושב אח"כ בביתו ואינו עושה כלום כמייל איזה חדשים, דפשוט דאף בזמן שהיה הספן שוהה בדרכו ששה חדשים אם נודמן שעשה דרכו בפחות מחצי זמן כדמצינו שאירע כן לאלכסנדרוס מוקדן בסוכה דף נ"א, ואף בדרך נס לא יפטר מעונה כשישב אח"כ מייל בביתו, והזמן נאמר על הזמן שמותר לשהות בדרך ואין לו למהר מדרך הספנים ששוהין כל כך זמן אף שאפשר לו לפעמים לקצר אבל כשבא לביתו שוב הוא בימים שהוא בבית כמו האנשים הקבועים בפה כמייל ופועל, וליכא לפ"ז שום סתירה לזמנים שקבעו חכמים.

³⁴ אגרות משה שם

³⁵ בה"ל שם ואני מוסיף דלפ"מ שכתבתי שעיקר העונה הוא מה שהאשה משתוקקת ומתאוה, וכיון שכתב הפ"ת בשם ספר מעיל צדקה שהוא משום פריצת הדור וקנאת ירך חברתה הרי בא מזה תשובה ותאווה ליותר מפעם אחת שלכן נמצא שהוא מעיקר העונה ואף שלא הכיר בעלה בזה יש לתלות שהוא מצד הבושה וגודל הצניעות דהרי בשביל זה קבעו הזמנים כדכתבתי לעיל ולכן שפיר הורו דיש ליעץ וגם לחייב שתי פעמים

בשבת. (אגרות משה שם סי' כח)

³⁶ אגרות משה אבהע"ז ח"א קב

³⁷ כן דעת העזר מקודש

³⁸ אליה רבא או"ח רמ ופמ"נ בא"א שם ס"ק ה ועיין אגרות משה שם "מסברא יש מקום לומר דשייך תשלומין היינו שמתפייסת עי"ז יותר מפיוס בעלמא והוא כהחזיר לה הנאה יתירה תחת הצער, או מטעם שכתב דביודעת שישלם לה הוא כיש לה פת בסלו שאינה מצטערת כל כך, אף שודאי אינם סברות ברורות ואולי בשביל זה הוא ספק האליה רבא"

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

כבר התבאר לעיל דף סא: המדיר את³⁹ אשתו מתשמיש המטה, אפילו הוא ספן שעונתו אחת לששה חדשים כנזכר, בין שהדירה סתם או שפירש יותר משבעה ימים⁴⁰, יקיימה שבעה ימים⁴¹ אולי יתחרט ויתיר נדרו, ולאחר שבעה⁴² מיד אם עמד בנדרו⁴³, יוציא ויתן כתובה, על אף שלא הגיע כלל עת עונתה, שאינו דומה למי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו, כלומר כשהיא יושבת עמו בלא נדר אף על פי שאין עכשיו זמן עונתה, דעתה נוחה שהיא מצפה שמא יבא בתוך הזמן, אבל זו משהדירה הרי הוא כמי שאינה מצפה לבעל ומצטערת.

ו. רוצה אשה בקב ותיפלות מעשרה קבין ופרישות ... התלמידים יוצאין לת"ת ב' וג' שנים שלא ברשות

מי שתורתו⁴⁴ אומנתו, יכול לילך ללמוד הן ברשות אשתו הן בלא רשות לב' או לג' שנים⁴⁵. וכן טייל שנעשה תלמיד חכם אין אשתו יכולה לעכב שישנה עונתה מדין טייל, לדין תלמיד חכם, אבל בשאר בעלי מלאכות יכולה היא למונעו לצאת ממלאכה שעונתה קרובה למלאכה שעונתה רחוקה, כגון חמר שבקש לעשות גמל או גמל שבקש לעשות ספן, אף על פי שיש בה ריוח יותר יכולה היא למחות בו.

אולם אם כשנשא לא היה לו מקצוע מסוים, ועתה רוצה לעסוק במקצוע הממעט את ימי העונה, אין לה רשות לעכב עליו⁴⁶. ואם היה טייל כלומר שאין לו שום מלאכה ויושב בביתו ואין עליו שום טירדת פרנסה אינו יכול לשנות לעסוק במקצוע שממעט עונתו.

³⁹ שו"ע ונו"כ יו"ד רלה א, אבהע"ז עו ט

⁴⁰ ואם פירש שבעה ימים עיין בלבוש אבהע"ז שם שדינו כנזכר, אך הט"ז יו"ד שם א וש"ך ד שאין צריך להוציא כלל.

⁴¹ משמע דאין חילוק דאפי' במדיר אותה בסוף עונה בחמר וגמל אפי' צריך להמתין ז' ימים יותר. והטעם נראה כיון דילפינן מנדה דלפעמים הוא ג"כ בסוף עונתה וכן במדיר בסוף ימי נדתה ג"כ אין חילוק. הפלאה קונט"א. ועיין בס' קרבן נתנאל פ' אף על פי אות ל"ג שכתב דלדין דכל אשה בימי נדותה עד י"ב ימים יש לנו לומר דאין כופין להוציא עד י"ב ימים וצ"ע לדינא ע"ש. פ"ת שם ז

⁴² כיון דבלאו הכי מצינו שהאשה שוהה בימי נדותה ז' ימים בלא תשמיש. ט"ז יו"ד שם א

⁴³ ש"ך שם ג

⁴⁴ שו"ע ונו"כ אבהע"ז שם ה

⁴⁵ ולא יותר. ח"מ שם ט ממהרש"ל למרות שבב"ח מסתפק בזה

⁴⁶ ח"מ שם ח ודייק זאת מרש"י ובב"ש ח

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

ז. עונה של תלמידי חכמים ... מע"ש לע"ש אשר פריז יתן בעתו

ת"ח⁴⁷ אף שאין מוטל עליו שום מלאכה והוא בריא ואינו נותן מס פעם אחת בשבת⁴⁸, מפני שתורתו אומנתו ומתשת כחו, ודרך תלמידי חכמים לבחור אותו פעם לשמש מטתו מליל שבת⁴⁹ לליל שבת⁵⁰ משום עונג שבת⁵¹. ויש שכתבו שהוא הדין בראש חודש ויו"ט⁵².

וכל מי שהוא לומד בתמידות הן אם הוא מהמורים בעם, או מן התלמידים רשאי שלא לקיים עונתו כי אם אחת בשבת⁵³, ואף שאין לנו דין ת"ח בזה"ז לכמה דברים, מ"מ בזה רשאי לעשות עצמו ת"ח⁵⁴.

⁴⁷ [ועיין פמ"ג שמסתפק בזמנינו אם נקרא ת"ח לזה ומ"מ מצדד דכיון דלפי הדור הוא ת"ח והוא נשאה ע"ד כן לית חיוב עונה כ"א בליל שבת.

⁴⁸ שו"ע ונו"כ שם ב ואו"ח שם

⁴⁹ ומעמו גם עפ"י נגלה וגם עפ"י נסתר, ובזה"ק בכמה מקומות הפליא מאד בחשיבות הענין לשמור את זמן הזיווג לליל שבת ושכר אלו הנוהגים בכך שממשיכים נשמות קדושות לבניהם, וכן בכתבי האר"י ז"ל האריך בענין זה ובקפידא על כך, ומסקנת רבים מגדולי הדורות שענין זה הוא גם בימי עיבור והנקה וכדו' שמשמש שלא לשם הריון. וכמובן שזמן דליל שבת הוא זולת ליל טבילה ובשעה שיוצא לדרך שאז החיוב גמור אפילו בימות החול ואף לדברי המקובלים, וקדושתן בקדושת ליל שבת. ומי שמחמת סיבה או אונס לא קיים עונתו בליל שבת עיין לעיל סוף אות ג/, ונכון שישלימנו במוצאי שבת.

⁵⁰ כתב הר"ן בכתובו' תימה עונת ת"ח למה לא הוזכרה במשנה ונ"ל שאין לת"ח עונה קבועה והעונה משתנה להם כפי מה שהם צריכין לנדד שינה מעיניהם בענין לימודם ולטרוח בו והא דאמרו בגמ' שם שעונתן פעם אחת בשבת היינו כשאין מתחדש להם בלימודם דבר ולפי שזה דבר שאינו מצוי שלא יתחדש להם בלימודם דבר ע"כ לא נישנית עונתן במשנה עכ"ל. ח"מ שם ג

⁵¹ וסימן ושמרו בני ישראל את השבת ר"ת ביאה. באה"ט שם ה

⁵² באר היטב והוא מהמגן אברהם. ובאליה רבה מפרש כונת המגן אברהם להיפך, שדינו כחול לזה. והנה חפשתי בקנה ולא מצאתי, ואם כוונתו כאליה רבה היה לו לפרש את מקורו לענין יום טוב, דאז בודאי אין חיוב כל כך בתורה, וכשבת דמיא, אלא על כרחו דכוונתו להעתיק מה שכתבו המקבלים בשם האר"י, דלענין זיווג ראש חדש ויום טוב כשבת. ואמנם באמת נראה לעניות דעתי בפשיטות, דאין כונת האר"י לחייב בראש חדש ויום טוב לתלמידי חכמים שהתורה מתשת כחן, אלא כוונתו דאף שעל פי הקבלה נכון לירא אלקים ליזהר מלשמש בחול [אם לא שיצרו גבר עליו] כי אם בשבת, שאז ממשיך נפש קדושה על זרעו, בראש חדש ויום טוב אין צריך ליזהר בכך, שגם אז ממשיך נפש קדושה אבל לא שיהיה מחוייב בדבר. שער הציון סימן רמ ס"ק ג

⁵³ באשל אברהם בוטשאטש כתב שאם נמצא בהרהורו בזה וחושש שלא יגרום ההרהור מקרה לילה ח"ו, עשה בזה מצוה גמורה, ומובא גם באורחות חיים ספינקא סק"ד, וכ"ה עפ"י הרמב"ם פ"ד מהל' דעות הי"מ, ובשו"ע סוסע"י זה "אם מתכוין לנדוד עצמו שלא יתאווה לעבירה כי רואה יצרו גובר ומתאווה אל הדבר ההוא גם בזה יש קיבול שכר", אך כבר ציין השו"ע בסיום דבריו "אך יותר טוב היה לו לדחות את יצרו ולכבוש אותו כי הענין הזה מרעיבו שבע ומשביע רעב",

⁵⁴ בה"ל סי' רמ ד"ה ת"ח

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

אל יאמר אדם אעשה עצמי כת"ח כי כתיב ועונתה לא יגרע, ור"ל להפקיע העונה שלא ברשותה, אבל ברשותה תבוא עליו ברכה⁵⁵.

אולם לימוד תורה הק' ואין צריך לומר בדרך כתיבה, פשוט שמוציא מגדר טיילים, והרי זה בגדר מלאכה גמורה⁵⁶.

⁵⁵ מ"ב שם ו

⁵⁶ עזר מקודש שם